

Discussienotitie: wettelijke verankering van

recht op samenplaatsing bij uithuisplaatsing

Dient in de nationale wet te worden vastgelegd dat broers en zussen recht hebben op samenplaatsing bij uithuisplaatsing? Die vraag stond langere tijd ter discussie in de Tweede Kamer. Defence for Children en SOS Kinderdorpen pleiten al geruime tijd voor wettelijke verankering van het recht op samenplaatsing bij uithuisplaatsing.¹ Op 4 juli 2022 schreef minister voor Rechtsbescherming Weerwind in een brief aan de Tweede Kamer voornemens te zijn het uitgangspunt ‘samenplaatsing, tenzij’ vast te leggen in de Jeugdwet.² Het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gaan hiervoor de komende tijd in gesprek met gemeenten en andere betrokken partijen. In de Kamerbrief van 18 november 2022 bevestigt minister Weerwind dit voornemen en kondigt hij aan dat het wordt meegenomen in het wetsvoorstel voor aanpassing van de kinderschermingswetgeving.³

Defence for Children stelt in dit stuk voor hoe een wettelijke verankering er mogelijk uit zou kunnen zien, rekening houdend met zowel internationale als nationale kinderrechten. Hierbij heeft de kinderrechtenorganisatie al bestaande wetgeving in Schotland, België en Frankrijk in overweging genomen. Tevens is een beslisboom opgenomen. Daarin wordt weergegeven welke overwegingen een rechter maakt wanneer hij aan het wettelijk verankerde uitgangspunt ‘samen, tenzij’ toetst. In de beslisboom is rekening gehouden met meerdere scenario’s, alsook met de huidige praktische belemmeringen, waaronder het tekort aan pleeggezinnen.

Defence for Children merkt op dat deze praktische belemmeringen niet in de weg mogen staan aan de verwezenlijking van het recht op bescherming van het gezinsleven (‘family life’) en het daaruit voortvloeiende recht op samenplaatsing. Naast een wettelijke verankering van dit recht dient dan ook te worden ingezet op het wegnemen van deze praktische belemmeringen zodat het recht op samenplaatsing bij uithuisplaatsing geen symboolwetgeving wordt en de ‘samen, tenzij niet in het belang van het kind’ niet verwordt tot ‘samen, tenzij niet mogelijk’. De belangen van de betrokken kinderen dienen immers op grond van artikel 3 VN-Kinderrechtenverdrag de eerste overweging te vormen, niet de praktische belemmeringen. Verder is in de beslisboom opgenomen dat een beslissing wordt genomen over de omgang tussen broers en zussen, mocht samenplaatsing niet wenselijk of niet direct mogelijk zijn, tenzij (ook) dit niet in het belang van één van de kinderen is. Hiervoor dient uiteraard ook aandacht te zijn bij uithuisplaatsingen die niet worden bevolen door de rechter maar geschieden met instemming van ouders (hierna: een uithuisplaatsing in het vrijwillig kader).

¹ M. Bahlmann, ‘Samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing: een gunst of kinderecht? Een (inter)nationale juridische analyse van het recht op samenplaatsing van broers en zussen bij uithuisplaatsing’, 2020: Leiden. En: SOS Kinderdorpen, ‘Samen opgroeien is een recht’, 2022: Amsterdam.

² Kamerstukken II, 2021/22, 33836, nr. 77.

³ Kamerstukken II, 2022/23, 31839, nr. 913.

Hoe kan wettelijke verankering van samenplaatsing vanuit kinderrechtenperspectief eruit zien?

De minister geeft in zijn brieven van respectievelijk 4 juli en 18 november 2022 aan het uitgangspunt 'samenplaatsing, tenzij' te willen opnemen in de Jeugdwet, de wet die gaat over hulp en ondersteuning voor kinderen en jongeren onder de 18 jaar.⁴ Defence for Children acht het echter van belang het recht op samenplaatsing niet alleen in de Jeugdwet, maar ook in het Burgerlijk Wetboek (BW), Boek 1 (personen- en familierecht) op te nemen. De rechter toetst namelijk aan de hand van de daarin opgenomen bepalingen of een inbreuk op het familieleven gerechtvaardigd is. Dit zal in het navolgende worden toegelicht.

Eerst zal kort worden ingegaan op de definitie van broers en zussen, en het belang van de opname van een wettelijke verplichting tot het gelijktijdig met de beslissing dan wel beschikking tot uithuisplaatsing ten spoedigste treffen van een omgangsregeling indien samenplaatsing niet wenselijk is, waarbij het initiatief niet bij de broers en zussen ligt, maar bij de gecertificeerde instelling (GI) die de beslissing tot uithuisplaatsing neemt in vrijwillig kader of een verzoek daartoe indient bij de kinderrechter.

Definitie broers en zussen

Het is nodig een (juridische) definitie van broers en zussen op te stellen, mogelijk naar voorbeeld van België en Schotland. Beide landen hanteren een 'breder' begrip van broers en zussen dan enkel een bloed- en/of juridische band. Ook kinderen die juridisch niet met elkaar zijn verwant, maar wel onder de "socio-affectieve" omschrijving van broers en zussen vallen, worden beschermd door deze bepalingen omdat ook zij een beschermingswaardige band met elkaar ontwikkelen.⁵ Zo vallen bijvoorbeeld ook 'stiefbroers en -zusjes' onder de reikwijdte van deze definitie, alsook eventuele pleegbroers en -zusjes. Vanuit kinderrechtenperspectief zou het juist zijn hierbij aansluiting te zoeken door in de wet aan te geven dat onder de definitie van broers en zussen vallen:

-
- (a) *kinderen/jeugdigen die ten minste één gezamenlijke ouder hebben, of*
  - (b) *kinderen/jeugdigen met wie het kind/de jeugdige binnen eenzelfde gezin wordt opgevoed of die met elkaar in gezinsverband hebben gewoond en met wie het kind/de jeugdige een bijzondere affectieve band/nauwe persoonlijke betrekking⁶ heeft ontwikkeld.*
-

⁴ Zie voetnoot 2 en 3.

⁵ F. Swennen, "Alle Menschen werden Brüder. Broeder- en zusterschap onder artikel 8 EVRM", *T. Fam.* 2010, (1) 1.

⁶ Als bedoeld in artikel 1:377a BW.

Deze definitie zou kunnen worden ingevoegd in artikel 1.1. van de Jeugdwet, onder verwijzing naar eventueel in Boek 1 BW op te nemen corresponderende definitiebepalingen. Zo dient het te worden meegewogen in vrijwillig én gedwongen kader. Een alternatief voor definiëring in de Jeugdwet is het (tevens) opnemen van de voorgestelde definities in titel 11 van boek 1 BW (afstamming), waarin al een juridische definitie wordt gegeven van ‘vader’ en ‘moeder’.

Verankering recht op samenplaatsing in Jeugdwet en Burgerlijk Wetboek

Het recht op samenplaatsing bij uithuisplaatsing is zowel in het vrijwillig als in het gedwongen kader relevant. Voor het vrijwillig kader en de uitvoering daarvan dient dit – zoals de minister ook aangeeft – te worden opgenomen in de Jeugdwet. Wanneer ervoor wordt gekozen om – zoals hiervoor werd voorgesteld – in artikel 1.1 (of elders) in de Jeugdwet een definitie van broers en zussen op te nemen die ruimer is dan enkel de naar huidig recht bevestigde band, kan artikel 2.3 van de Jeugdwet worden aangevuld met een zevende lid, dat als volgt zou kunnen luiden:

In het geval van een uithuisplaatsing zoals benoemd in het vorige lid, draagt het College zorg voor het in stand laten en bevorderen van de gezinsrelaties, door de jeugdige samen met diens broers en zussen als bedoeld in artikel 1.1. lid [x] van deze wet te plaatsen bij een pleegouder of gezinshuis, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang van één van de jeugdigen is.

Gelet op het systeem van de wet, zou dan ook artikel 3.5 lid 2 van de Jeugdwet dienen te worden aangevuld door een verwijzing naar het nieuw ingevoegde, zevende lid op te nemen. Dit artikel zou dan als volgt kunnen luiden:

‘Artikel 2.3, zesde en zevende lid, zijn van overeenkomstige toepassing.’⁷

Naast opname in de Jeugdwet acht Defence for Children het vanwege de grote inbreuk op het gezinsleven en de impact van de beslissing tot uithuisplaatsing van essentieel belang om het recht op samenplaatsing tevens op te nemen in Boek 1 van het BW. Daarin zijn namelijk diverse bepalingen opgenomen die de rechter, in het gedwongen kader, betreft bij de toetsing van het ‘family life’ en de (rechtmatigheid van de) inbreuk hierop.

In titel 14, afdeling 4 van Boek 1 BW zijn de bepalingen over de kinderbeschermingsmaatregelen zoals de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing opgenomen. Het zou in de rede liggen om het recht op samenplaatsing bij de overige gronden/voorwaarden in de wet op te nemen die de rechter dient te betrekken bij de beoordeling van een verzoek tot uithuisplaatsing. Het recht op samenplaatsing zou dan in of rond artikel 1:265b BW moeten worden verankerd. De kinderrechter toetst het verzoek tot uithuisplaatsing immers aan de hand van dit artikel in het BW en niet aan de bepalingen van de Jeugdwet.

Het enkel verankeren in de Jeugdwet zou volgens ons geen recht doen aan de grote impact van de beslissing tot uithuisplaatsing en evenmin aan de rechtsbescherming van de betrokkenen. De rechter zal het recht op samenplaatsing in dat geval ambtshalve moeten toetsen, terwijl het voor ouders – zeker zonder advocaat – erg lastig is om een beroep te doen op nakoming van de bepalingen uit de Jeugdwet in geval van uithuisplaatsing van hun kind. Dit geldt zeker tijdens de (primaire) procedure. Voor kinderen is het bovendien zeer lastig tot vrijwel onmogelijk om zelf een beroep te doen op bepalingen in de Jeugdwet. Daarnaast is Defence for Children van mening dat het initiatief ook niet bij ouders of het kind

---

⁷ Eventueel nog aangevuld met een achtste lid, zoals hierna wordt voorgesteld bij de paragraaf over omgang.

moet liggen. Het is immers de overheid die ingrijpt en de verantwoordelijkheid draagt om dit zo zorgvuldig mogelijk te doen, ook als het gaat om het behoud van family life van broers en zussen. Vanzelfsprekend dienen de bepalingen van de Jeugdwet en het BW naar elkaar te verwijzen en zullen ook in beide genoemde wetten kruisverwijzingen moeten worden opgenomen bij de relevante bepalingen.

Tussentijds toetsen

Defence for Children acht het voorts van belang dat de toetsing van de mogelijkheden tot samenplaatsing geen eenmalige toetsing zal betreffen, zeker niet in de gevallen waarin geen sprake is van een samenplaatsing enkel en alleen omdat daartoe de mogelijkheid ontbreekt. Defence for Children hoort zowel van ouders en kinderen als van jeugdbeschermers die contact opnemen met de Kinderrechtenhelpdesk, dat in de praktijk bij niet-samenplaatsing de dossiers van broers en zussen net als de kinderen gescheiden trajecten gaan volgen. Daarbij vinden dus geen nieuwe toetsmomenten plaats waarop wordt bezien of het op dat moment wél mogelijk is om (alsnog) samen te plaatsen. Dit kan tot zeer schrijnende situaties leiden, zeker wanneer de momenten van plaatsing en/of hechting uiteenlopen, waardoor een toekomstige samenplaatsing onder druk komt te staan (bij bijvoorbeeld een verlengingsverzoek van de uithuisplaatsing) omdat de belangen van de kinderen niet langer overeenkomen.

Op het moment dat een beslissing dient te worden genomen over de uithuisplaatsing en samenplaatsing wel wenselijk, maar niet direct mogelijk is, dient regelmatig te worden getoetst, door zowel de gecertificeerde instelling (hierna: GI) als de rechter, wat kan worden ingezet om de kinderen alsnog samen te plaatsen. Wanneer de (tussentijdse) toetsmomenten van broers en zussen uiteenlopen kan aansluiting worden gezocht bij de systematiek van artikel 1:255, vijfde lid, BW door diezelfde systematiek toe te passen op de toetsing van samenplaatsing.⁸ Mede gelet hierop, vindt Defence for Children het positief dat de minister van Rechtsbescherming heeft aangekondigd dat rechtsbijstand in de vorm van een jeugdrechtsadvocaat zal worden ingeregeld, mogelijk per juli 2023. Deze advocaat kan immers toezien op de tussentijdse toetsing. Wel merkt de kinderrechtenorganisatie op dat bijzondere aandacht dient te worden besteed aan kinderen over wie het ouderlijk gezag is beëindigd of die anderszins onder voogdij zijn gesteld, aangezien voor hen sinds 2015 niet alleen een jaarlijkse toets ontbreekt, maar ook de jaarlijkse toetsing door de Raad voor de Kinderbescherming buiten werking is gesteld.

⁸ Artikel 1:255 BW, vijfde lid: "Indien het verzoek, bedoeld in het tweede lid, niet alle minderjarigen betreft over wie de ouders of de ouder het gezag uitoefenen, kan de kinderrechter dit op verzoek van de raad voor de kinderbescherming of ambtshalve aanvullen, en deze minderjarigen, mits aan de grond van het eerste lid is voldaan, eveneens onder toezicht stellen."

Recht op omgang bij niet-samenplaatsing

Defence for Children juicht toe dat de minister wettelijk wil verankeren dat direct na een uithuisplaatsing een omgangsplan wordt opgesteld en dat dit plan op verzoek van een ouder of kind door de kinderrechter kan worden getoetst (eventueel via artikel 1:265f BW). Defence for Children benadrukt het belang ervan in dit omgangsplan ook de mogelijkheden tot omgang tussen broers en zussen mee te nemen indien en zolang samenplaatsing niet mogelijk is. Overigens zou dit omgangsplan tussen broers en zussen onderdeel uit moeten maken van de – ambtshalve – door de rechter te nemen beslissing tot uithuisplaatsing en de toetsing ervan niet afhankelijk te maken van het initiatief van de kinderen of de ouder(s).

Van belang is voorts dat ook in vrijwillig kader aandacht hiervoor bestaat, op zodanige wijze dat ouders en/of de minderjarige(n) die het betreft het College op deze verantwoordelijkheid kunnen aanspreken. Dit kan worden gewaarborgd door een extra lid toe te voegen aan artikel 2.3 van de Jeugdwet, dat als volgt zou kunnen luiden:

Indien en voor zover samenplaatsing als bedoeld in het vorige lid niet in het belang van één van de jeugdigen is, dan wel om andere redenen niet (direct) kan worden gerealiseerd, zorgt het College ervoor dat binnen X [termijn] op regelmatige basis omgang tussen de broers en zussen wordt gefaciliteerd, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang van één van de jeugdigen is

---

Voor de uitvoering in de praktijk is tevens van belang dat het recht op samenplaatsing zichtbaar is opgenomen in de nieuwe, herziene, Richtlijn Uithuisplaatsing en Terugplaatsing, gepubliceerd op 24 januari 2023. Deze is weliswaar niet bindend, maar wel van belang voor het meenemen in de beslissingsmethodiek, zeker in het vrijwillig kader.

Beslisboom

Wanneer een verzoek tot uithuisplaatsing wordt gedaan bij de kinderrechter, laat deze beslisboom zien hoe een rechter het uitgangspunt 'samen, tenzij' kan toetsen. Met enkele aanpassingen kan deze beslisboom ook in het vrijwillig kader worden gebruikt om bij de beslissing tot uithuisplaatsing het uitgangspunt te toetsen.

Zie volgende pagina voor de beslisboom.

Contact

Defence for Children
Femke Minderman
www.defenceforchildren.nl
T 06 57 34 03 85
f.minderman@defenceforchildren.nl

Beslisboom: rechtelijke toets van het recht op familielevens van broers en zussen

